

Uloga organizacija civilnog društva u praćenju provedbe Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini

Projekat je podržan od strane Vlade Velike Britanije

**Uloga organizacija civilnog društva
u praćenju provedbe Strategije za
reformu sektora pravde u Bosni i
Hercegovini**

Asocijacija za demokratske inicijative (ADI) Sarajevo je nevladina organizacija koja radi na političkom i ekonomskom razvoju, vladavini prava, promociji zaštite ljudskih prava, EU integracija u Bosni i Hercegovini kroz jačanje praksi participativne demokratije i iniciranje partnerstava između civilnog društva, državnih institucija i privatnog sektora. ADI ostvaruje svoje ciljeve kroz pripremu analiza javnih politika, implementaciju projekata i kampanja javnog zagovaranja, i održavanja edukacionih treninga. Jedan od posebnih ciljeva ADI-ja je podrška organizacijama civilnog društva u izgradnji njihovih institucionalnih kapaciteta i promocije njihove uloge u društvu.

Autor: Elma Demir

Lektor: Saša Madacki

Izdavač: Asocijacija za demokratske inicijative (ADI)

Štampa:

Copyright © 2010
Asocijacija za demokratske inicijative Sarajevo
(ADI - Sarajevo),
Behdžeta Mutevelića 35/3,
71000, Sarajevo.

Publikaciju *Uloga organizacija civilnog društva u praćenju provedbe Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini* pripremila je Asocijacija za demokratske inicijative (ADI), uz finansijsku podršku Ambasade Velike Britanije u Sarajevu. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Ambasade Velike Britanije.

SADRŽAJ

Predgovor	5
Uvod	7
Ciljevi Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (SRSP)	8
Mandat institucija i nadzor provođenja Strategije	11
Ostvareni napredak u provođenju Strategije	12
Uloga organizacija civilnog društva u praćenju i procjeni provedbe Strategije	13
Umjesto zaključka	17
Literatura	18

PREDGOVOR

Izgradnja političkog sistema zasnovanog na vladavini zakona i zaštiti ljudskih prava zahtijeva uspostavljanje mehanizama participatorne demokratije koji stvaraju uslove za uključivanje građana i organizacija civilnog društva u donošenje odluka, zakona, strategija i javnih politika. Ovaj način participatornog kreiranja politika prepoznala je i Evropska unija (EU) deklarirajući ga kao sredstvo postizanja transparentnosti prema javnosti i sredstvo koje omogućava neposredan pristup građanima u procesu donošenja javnih politika, čiji glas se još uvijek ne čuje u Bosni i Hercegovini. Kako su organizacije civilnog društva, po načelu supsidijarnosti, jedan od ključnih agenata inoviranja društvenih rješenja njihovo uključivanje u rad državnih institucija u razvijenim demokratijama Zapadne Evrope i u SAD-ma pokazalo je da može značajno uticati na inovaciju i učinkovitost javnih programa. Pored toga, kako organizacije civilnog društva često imaju bolji pristup informacijama na terenu od državnih organa, zbog svoje stalne lokalne prisutnosti, one imaju bolji uvid u stvarno stanje u zajednicama i probleme ciljnih grupa. Takođe, ove organizacije su mobilnije i mogu brže i efikasnije reagovati zbog svoje nezavisnosti i manje administracije.

Slijedeći direktive Evropske unije, državne institucije u Bosni i Hercegovini započele su proces uključivanja organizacija civilnog društva u svoj rad. Međutim, dosadašnji vid saradnje između ova dva sektora u BiH realizirao se u obliku pružanja usluga, gdje organizacije civilnog društva preuzimaju određene dužnosti državnih institucija. Rjeđi su primjeri u kojima organizacije civilnog društva aktivno učestvuju u procesu donošenja javnih politika, zakona ili programa.

Positivan primjer uvođenja prakse participatorne demokratije u Bosni i Hercegovini jeste nastojanje Ministarstva pravde BiH da uključi organizacije civilnog društva u proces praćenja i procjene provedbe Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (SRSP), čiji je cilj izgradnja djelotvornog i koordiniranog sistema pravosuđa u državi. Navedena Strategija predviđa uspostavljanje nove vrste saradnje između vladinih i nevladinih organizacija koja će omogućiti organizacijama civilnog društva da direktno učestvuju u radu institucija sektora pravde u cilju praćenja provedbe SRSP-a i tako direktno sudjeluju u procjeni i reviziji strateških programa reforme sektora pravde u Bosni i Hercegovini.

Rad na ovakvim aktivnostima zahtijeva razvoj novih kapaciteta i znanja organizacija civilnog društva iz oblasti monitoringa i procjene javnih politika iz sektora pravde, kao i detaljno poznavanje SRSP-a, kao i godišnjih akcionih planova kroz koje se Strategija provodi. Projektom **Uključivanje organizacija civilnog društva u proces praćenja provedbe Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (SRSP)**, Asocijacija za demokratske inicijative (ADI), uz finansijsku podršku Ambasade Velike Britanije u BiH, želi da podstakne i podrži nevladine organizacije, građanske grupe, profesionalne asocijacije, sindikate, think tank organizacije, akademsku zajednicu i medije u Bosni i Hercegovini u razvijanju njihovih znanja i kapaciteta za aktivnije sudjelovanje i angažman u praćenju provedbe SRSP-a u Bosni i Hercegovini.

S tim ciljem napisana je ova publikacija kroz koju, koristeći višegodišnje iskustvo i stečena stručna znanja iz rada sa organizacijama civilnog društva na jačanju njihovih kapaciteta, kao i saradnje sa Ministarstvom pravde BiH i mnogim drugim institucijama sektora pravde u BiH, Asocijacija za demokratske inicijative (ADI) nastoji da upozna aktore civilnog društva sa reformskim zadacima koje postavlja SRSP, ulozi koju oni mogu imati, kao i mehanizmima koje mogu primjenjivati u aktivnostima praćenja rada i politika u sektoru pravde zadanim navedenom Strategijom.

Nadamo se da će pregled SRSP-a i uvid u ulogu organizacija civilnog društva u procesu praćenja i procjene provedbe SRSP-a, iznijeti u ovoj publikaciji biti korisni i inicirati razvoj interesovanja kod organizacija civilnog društva u uključivanje u navedeni proces i time doprinijeti izgradnji pravosudnog sistema BiH odgovornog prema svim građanima Bosne i Hercegovine, usklađenog sa njihovim potrebama. Takođe, publikacija može poslužiti i predstavnicima vladinog sektora kao kratki uvid u

reformske aktivnosti u pravosuđu u BiH, kao i primjer dobre prakse uključivanja organizacija civilnog društva u proces donošenja i implementacije javnih politika.

Koristimo ovu priliku da se zahvalimo svima koji su bili uključeni u realizaciju projekta i izradu publikacije. Izuzetno smo zahvalni Ambasadi Velike Britanije u BiH bez čije podrške provedba projekta ne bi bila moguća.

UVOD

Iako različiti državni razvojni programi i strategije, kao što su Strategija za reformu javne uprave i Srednjoročna razvojna strategija, kao i mnogi međunarodni sporazumi, postavljaju opći strateški okvir za kreiranje politika u sektoru pravde u BiH, tokom provođenja određenih reformi razvila se potreba za strategijom koja bi se isključivo koncentrirala na sektor pravde u smislu razvijanja koherentnih i koordiniranih aktivnosti između međusobno povezanih institucija pravosuđa na svim nivoima vlasti u BiH. Cilj koordinacije je prevazilaženje problema koji su proistekli iz nepostojanja ovakve strategije, kao što su smanjenje pozitivnih efekata do sada ostvarenih kroz reformu sektora pravde, te ograničen nivo planiranja i utvrđivanja prioriteta vezanih za korištenje oskudnih materijalnih sredstava kojima institucije pravosuđa raspolažu, kao i nedostatak koordinacije između pravosudnih institucija različitih nivoa vlasti. U cilju prevazilaženja navedenih problema i razvoja i jačanja pravosuđa u BiH u cjelini, tokom Konferencije o finansijskim potrebama državnih pravosudnih institucija Bosne i Hercegovine, održane u Briselu 2006. godine, usvojena je deklaracija koja je obavezala Ministarstvo pravde BiH da razvije opsežnu strategiju reforme pravosudnog sektora cijele zemlje.

Ovu obavezu Ministarstvo pravde BiH ispunilo je 2008. godine kada je Strategija za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini usvojena. Nakon Strategije izrađen je i Akcioni plan za implementaciju Strategije za reformu sektora pravde u BiH (AP SRPS). Oba dokumenta predstavljaju opći strateški okvir planiranja i provedbe reformskih aktivnosti unutar pet ključnih oblasti sektora pravde - pravosuđa, izvršenja kaznenih sankcija, pristupu pravdi, podršci ekonomskom rastu i koordinaciji, upravljanju i odgovornosti sektora pravde – do 2012. godine.

U cilju uključivanja svih predstavnika društva u reformske procese sektora pravde i njihove transparentnosti, SRSP predviđa uspostavljanje mehanizama za učešće organizacija civilnog društva u rad institucija sektora pravde, koji bi doprinijeli uspostavljanju nove vrste saradnje između vladinih i nevladinih organizacija i trajnog nadgledanja implementacije politika vladinih institucija u Bosni i Hercegovini. Kako bi se uspostavio jedan takav mehanizam, Ministarstvo pravde BiH uputilo je nedavno javni poziv organizacijama civilnog društva da iskažu interes i prijave se za sustavno praćenje i procjenu provedbe mjera utvrđenih unutar SRSP i AP SRSP.

Preuzimanjem aktivne uloge praćenja i procjene SRSP-a, organizacije civilnog društva će istovremeno razviti potrebu za dodatnom izgradnjom institucionalnih znanja i kapaciteta kako bi moglo odgovoriti novim zadacima. Pored uvida u različite vidove aktivnijeg angažmana organizacija civilnog društva u proces provedbe SRSP, publikacija **Uloga organizacija civilnog društva u praćenju provedbe Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini** nastoji predočiti i kapacitete neophodne za efikasno praćenje javnih politika. U prvom dijelu teksta, publikacija nudi kratki pregled SRSP-a, njenih strateških ciljeva, mandat institucija zaduženih za implementaciju SRSP-a, kao i nadzor nad provedbom zadatih mjera. U narednom poglavlju nalazi se pregled do sada ostvarenih i provedenih aktivnosti, kao i procjena problema sa kojima se susreću institucije zadužene za provedbu mjera zadatih SRSP-om. U zadnjem poglavlju opisana je uloga organizacija civilnog društva i načini njihovog aktivnijeg angažmana u praćenju i procjeni provedbe SRSP-a.

CILJEVI STRATEGIJE ZA REFORMU SEKTORA PRAVDE U BOSNI I HERCEGOVINI

Strategija za reformu sektora pravde u BiH (SRSP) ima za cilj izgradnju djelotvornog i koordiniranog sistema pravde u Bosni i Hercegovini, odgovornog prema svim građanima i građankama Bosne i Hercegovine i potpuno usklađenog sa evropskim standardima, te najboljom praksom, garantirajući vladavinu zakona. Ovaj cilj bi se ostvario kroz stvaranje zajedničkog reformskog okvira za institucije u sektoru pravde u BiH koji sadrži usaglašene prioritete za budući razvoj ovog sektora u cjelini, kao i realistične reformske aktivnosti. Pored ovih ciljeva, Strategija nastoji unaprijediti i komunikaciju, koordinaciju i saradnju između različitih institucija i segmenata sektora pravde u BiH, kao i razviti okvire za utvrđivanje potencijalnih projekata za instrumente pretprijetne pomoći i drugo finansiranje iz donatorskih sredstava.

Strategija grupira sve reformske aktivnosti u pet strateških stubova - pravosuđe, izvršenje kaznenih sankcija, pristup pravdi, podrška ekonomskom rastu, i dobro upravljani i koordinirani sektor pravde. Za svaki od ovih stubova Strategija postavlja strateški cilj i niz planova i prioriteta zadataka.

Za stub **pravosuđa**, Strategija postavlja cilj daljnjeg jačanja i održavanja nezavisnosti, odgovornosti, efikasnosti, profesionalnosti i usklađenosti pravosudnog sistema koji osigurava vladavinu prava u BiH. Ove opće odrednice stuba pravosuđa su sumirane unutar tri strateške oblasti. Prva oblast, nezavisnost i harmonizacija, postavlja konkretne odrednice za usvajanje niza mjera koje će osigurati da je proces pripreme i izvršenja budžeta u pravosudnim institucijama zasnovan na temeljitoj i aktuelnoj procjeni finansijskih potreba pravosudnih institucija i informacijama koje izražavaju stvarnost, kao i izradu različitih mehanizama pripreme, usvajanja i izvršenja budžeta pravosudnih institucija u BiH koji osiguravaju njihovu nezavisnost i otpornost prema neprikladnim političkim pritiscima. Ova strateška oblast postavlja zadatak usklađivanja procedura izbora sudija Ustavnog suda BiH sa postojećim procedurama izbora sudija ustavnih sudija RS i FBiH, te donošenje jedinstvenog zakona o tužilaštvima na nivou FBiH kako bi se rad tužilaštava pojednostavio budući da je trenutno reguliran i na kantonalnom i na entitetskom nivou. U drugoj strateškoj oblasti, efikasnost i djelotvornost, Strategija postavlja mjere rješavanja velikog broja neriješenih predmeta, kojih je na kraju 2006. godine bilo 1,9 miliona. Takođe, u istoj strateškoj oblasti predlažu se rješenja za više operativnih pitanja koja se odnose na fizičke i tehničke uslove radnog okruženja unutar sudova i ureda tužilaštava, te, između ostalog, postavlja zadatke informatizacije rada i mjere stalne obuke iz oblasti upravljanja za rukovodeći kadar u pravosudnim institucijama u BiH. U trećoj strateškoj oblasti, kod pitanja odgovornosti i profesionalizma, fokusira se, između ostalog, na razvoj i implementaciju standarda djelovanja za sudije i tužioce, poboljšavanje primjene disciplinskih postupaka i uvođenje optimalnih i predvidivih vremenskih rokova za obradu predmeta u cilju razvijanja prakse koja će obezbijediti da sistem bude pravičan, djelotvoran i transparentan.

Reformske mjere unutar stuba koji se odnosi na **izvršenje kaznenih sankcija**, imaju za cilj razvijanje usklađenijeg sistema izvršenja kaznenih sankcija u BiH koji, poštujući evropske standarde, treba da osigura human i zakonit tretman i učinkovitiju resocijalizaciju u zatvorima u BiH. Mjere unutar ovog stuba su podijeljene na tri strateške oblasti. Mjere prve oblasti, upravljanje sistemom za izvršenje kaznenih sankcija, nastoje da riješe postojeće probleme koji nastaju usljed neusklađenosti sistema izvršenja kaznenih sankcija, nepostojanja rukovodnog nivoa, poput zatvorske uprave, između zatvora i ministarstava pravde i neefikasnog iskorištavanja sredstava. U tom smislu, predložene mjere ove oblasti sadržavaju usklađivanje svih standarda i propisa koji uređuju izvršenje kaznenih sankcija u BiH, zatim uspostavu zatvorskih uprava i rekategorizaciju zatvora kako bi se prostor i resursi efikasnije iskoristili. Mjere iznesene u sljedećoj oblasti su usko povezane za ova pitanja, te za prenapučenost zatvora, za koje Strategija, pored rekategorizacije zatvora, predlaže i korištenje pravnih alata, kao što su uslovni otpust, sistem probacije i alternativne/nezatvorske sankcije u koje spada i rad za opće dobro na slobodi. Sve ove mjere propisuju kazneni zakoni, međutim do sada su bile korištene veoma ograničeno. Uz ove mjere, u trećoj oblasti – kod primjene međunarodnih standarda – naglašava se potreba zakonske regulacije i daljnjeg razvijanja sistema amnestije i pomilovanja u BiH. Ista oblast predlaže usvajanje programa za specifične

grupe zatvorenika, kao što su žene i maloljetnici, ovisnici i osuđenici sa umanjenom uračunljivošću, zatim kreiranje programa kontinuirane profesionalne edukacije zatvorskog osoblja i rukovodilaca, te programe pružanja adekvatne zdravstvene zaštite u zatvorima. I konačno, kako bi zakonodavna tijela i šira javnost bili sigurni da se sa zatvorenima postupa u skladu sa međunarodnim konvencijama, neophodno je razviti sisteme nezavisnog praćenja i nadzora nad zatvorima i analize uslova u objektima za pritvor, kao i analizu primjene alternativnih mjera pritvora.

Strateški stub koji se odnosi na **pristup pravdi** ima za cilj da unaprijedi sistem međunarodne pravne pomoći i uspostavljanje, jačanje i održavanje sistema i procesa kojim se garantuje jednak pristup pravdi u BiH. Prva oblast unutar ovog stuba - međunarodna pravna pomoć i saradnja – postavlja cilj sektoru pravde da bude u poziciji da omogući BiH da ispunjava svoje međunarodne obaveze, poput onih koje su definirane u konvencijama Vijeća Evrope, kao i da saraduje sa ministarstvima pravde u drugim zemljama, naročito u pogledu borbe protiv organizovanog i međunarodnog kriminala. U tom pogledu, neophodno je izvršiti dodatnu specijalizaciju unutar sudova i tužilaštava u oblasti međunarodne pravne pomoći i saradnje, razviti kapacitete unutar sudova koji bi predvidjeli budžetska sredstva potrebna za izručenje i transfer pojedinaca, te uspostaviti jedinstvene kaznene evidencije za državljane BiH osuđene u inostranstvu i u BiH. Kod sljedeće oblasti, koja se odnosi na obezbjeđivanje besplatne pravne pomoći i pristupa pravnim informacijama, predlaže se razvoj i usvajanje obuhvatnog pravnog sistema koji obezbjeđuje minimum jednakosti pred zakonom za sve građane BiH, koji je prilagođen lokalnim potrebama i finansijskim mogućnostima.

Unutar stuba pristup pravdi od posebnog je interesa za organizacije civilnog društva oblast **briga o korisnicima/cama suda i uloga civilnog društva**. Zadatak postavljen unutar oblasti *briga o korisnicima/cama suda i uloga civilnog društva* jeste provođenje nedavno usvojene Strategije za brigu o korisnicima/cama širom BiH, koja za cilj ima pomoći sudovima da ispune potrebe običnih građana i izgrade povjerenje javnosti prema pravosudnom sistemu. Takođe, ista oblast predlaže izgradnju sistematičnog modela kojim bi se ohrabrilo aktivnije učestvovanje organizacija civilnog društva i različitih interesnih grupa u procesima izrade politika i zakona sektora pravde. U tom smislu, predložen je zadatak ispitivanja modaliteta aktivnijeg angažmana nevladinog sektora u BiH u praćenju rada sektora pravde u BiH. Ovaj zadatak obuhvata nekoliko aktivnosti, i to: primjenu pozitivnih iskustava pravosudnih institucija u cilju promocije saradnje u većoj mjeri između civilnog društva i pravosuđa; zatim omogućavanje organizacijama civilnog društva da prate sektor pravde i sudske procese; osiguravanje stalnih aktivnosti pri ukazivanju na prava svih strana u postupku; uspostavljanje sistema grantiranja organizacija civilnog društva čije aktivnosti bi bile u skladu sa strateškim prioritetima ministarstava pravde i pravosudnih institucija; te uspostavljanje kapaciteta nezavisnog praćenja zatvorskog sistema u cilju ispunjenja Opcionog protokola Konvencije protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka (OPCAT). Za provedbu prve navedene aktivnosti zaduženo je Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (VSTV BiH), dok su za sve ostale aktivnosti, pored VSTV-a BiH, zaduženi ministarstva pravde BiH, entiteta, kantona i Pravosudna komisija Brčko distrikta.

Četvrti stub Strategije bavi se pitanjem **podrške ekonomskom rastu**. Podrška ekonomskom rastu ima za cilj definiranje i provođenje mjera kojim će sektor pravde doprinijeti stvaranju povoljnijeg okruženja za održiv ekonomski razvoj u BiH. Prva oblast unutar ovog stuba - medijacija i druge mjere za rješavanje privrednih slučajeva – predlaže uspostavu mehanizama alternativnog rješavanja privrednih sporova koji bi pomogli da se izbjegnu dugotrajni i skupi sudski procesi. Minimum potrebne infrastrukture je već uspostavljen, ali sada je neophodno promovirati i proširiti sistem alternativnog rješavanja sporova na području cijele zemlje. Vezano za to, ministarstva pravde trebaju razviti kapacitete za uspostavljanje strateškog pravca razvoja ovog sistema, program obuke za buduće medijatore, te usvojiti jedinstven niz smjernica i pravila pomoću kojih će se lakše upravljati radom medijatora. Druga oblast unutar ovog stuba - reforma zemljišne administracije - uključuje zadatke izrade modernog, digitaliziranog sistema upravljanja zemljišnim knjigama i katastarskim podacima, finaliziranja i efikasnog organiziranja relevantnog zakonodavnog okvira i poboljšanja standarda usluga zemljišne administracije, zajedno sa izgradnjom tehničkih i menadžerskih kapaciteta i objekata u ovoj oblasti.

Cilj posljednjeg stuba jeste **koordiniran, dobro upravljan i odgovoran sektor**. Ovaj cilj podrazumijeva da ključne institucije u sektoru pravde postanu učinkovitije i odgovornije kako bi se postigao efikasniji i transparentniji sistem pravde u BiH. Naime, veliki broj institucija i kompleksna upravna struktura sektora pravde u BiH uzrokuju probleme sa koordinacijom i često vode do neefikasne upotrebe oskudnih materijalnih sredstava i neefikasnog upravljanja ljudskim resursima, te nejednakog pružanja usluga iz oblasti pravde. Uspjeh reforme i svakog prethodnog stuba zavisi od uspostavljanja sistema, procesa i kapaciteta za koordinaciju i harmonizaciju aktivnosti reforme kako bi svi napori bili usmjereni prema istim strateškim smjerovima i usklađeni sa zahtjevima evropskih integracija. Rješavanje ovih potreba je prijeko potrebno kako bi se obezbijedilo da su reformski napori na svakom od nivoa usklađeni. Kako zakoni ne predstavljaju djelotvorno sredstvo za rješavanje ovih problema, predloženo je uspostavljanje međuinstitucionalnih mehanizama. Jedan od tih mehanizama je i Sektor za strateška planiranja, koordinaciju pomoći i evropske integracije (SSPKPEI), osnovan od strane Ministarstva pravde BiH 2006. godine s nadležnošću da koordinira aktivnosti strateškog planiranja i izrade politika na nivou ministarstva i u sektoru pravde, te da inicira harmonizaciju zakonodavstva u sektoru pravde između različitih nivoa vlasti u BiH. Kako bi ovo tijelo moglo preuzeti date zadatke, neophodna je daljna izgradnja njegovih organizacionih i kadrovskih kapaciteta, posebno je potrebno obezbijediti neophodne resurse i uposliti puni broj zaposlenih predviđenih u pravilniku. Ovakva jedinica neophodna je i na entitetskim nivoima, kao i u Brčko distriktu, kako bi razmjena informacija i prikupljanje podataka funkcioniralo na koordiniran način, te se tako poboljšali procesi strateškog planiranja, izrade politika i zakona u okviru sektora pravde BiH.

Bitno je dodati da određeni strateški programi nisu uključeni u Strategiju za reformu sektora pravde u BiH (SRSP) zbog nepostojanja konsenzusa oko određenih strateških pitanja, uključujući i pitanje uspostavljanja Vrhovnog suda BiH, usvajanja jedinstvenih procesnih i materijalnih kaznenih i građanskih zakona i jedinstvenog finansiranja pravosudnih institucija. Ova pitanja će biti predmetom daljnjeg raspravljanja, posebice tokom procesa ustavnih reformi u BiH.

MANDAT INSTITUCIJA I NADZOR PROVOĐENJA STRATEGIJE

Odgovornost za provođenje ciljeva i programa predviđenih Strategijom za reformu sektora pravde u BiH (SRSP) počiva na svim institucijama sektora pravde, kojeg čine sudovi, tužilaštva, ministarstva pravde na svim nivoima vlasti, Pravosudna komisija Brčko distrikta, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTV BiH) i institucije izvršenja kaznenih sankcija. Dijelom sektora smatraju se i agencije koje se bave alternativnim rješavanjem sporova, alternativnim sankcijama i pružanjem pravne pomoći, kao i centri za edukaciju sudija i tužilaca.

Nadzor nad provođenjem SRSP-a provodi se kroz ministarske konferencije i stalne funkcionalne radne grupe. Ministarske konferencije, iako predstavljaju novi koncept upravljanja u BiH, široko su primjenjiv instrument u federalno uređenim državama. Na ministarskim konferencijama obavezni su prisustvovati ministri pravde sa državnog, entitetskih i kantonalnih nivoa, kao i predsjednik Pravosudne komisije Brčko distrikta, i predsjednik VSTV-a BiH. Predstavnici navedenih institucija sačinjavaju Tehnički sekretarijat koji vrši funkciju sekretarijata i savjetodavnog tijela, te priprema ministarske konferencije. Radom ovog tijela koordinira pomoćnik ministra nadležnog za Sektor za strateška planiranja, koordinaciju pomoći i evropske integracije (SSPKPEI) iz Ministarstva pravde BiH. Ministarske konferencije se po pravilu trebaju održavati dva puta godišnje u cilju praćenja napretka koji je ostvaren vezano za ciljeve i programe date u SRSP-u tokom prethodnih šest mjeseci, te predstavljaju mjesto gdje se daju dodatne političke i strateške smjernice. Ukoliko članovi konferencije donesu odluku da je određene programe neophodno promijeniti, oni imaju mandat da to učine.

Pored ministarskih konferencija, uspostavljene su i stalne funkcionalne radne grupe za svaki od strateških stubova, koje su odgovorne za pripremu zajedničkih planova rada i vođenje aktivnosti navedenih unutar određenog strateškog stuba. Upravni odbor, koji je radio na izradi SRSP-a, prije isteka svog mandata imenovao je članove radnih grupa iz relevantnih institucija unutar sektora pravde. Planirano je održavanje sastanaka ovih stalnih radnih grupa najmanje jednom u tri mjeseca. Radne grupe trebaju služiti i kao forum za diskusiju o pitanjima koja nisu utvrđena unutar SRSP-a, ali su relevantna za sektor pravde. Tehnički sekretarijat obavlja ulogu sekretarijata i za radne grupe vodeći računa da se utvrđene aktivnosti odvijaju u skladu sa određenim vremenskim rokovima, te da se pripremaju redovni izvještaji i ostvaruju očekivani ishodi.

Pored pružanja tehničke podrške ministarskim konferencijama i funkcionalnim radnim grupama, SSPKPEI je odgovoran za ukupnu koordinaciju svih aktivnosti predviđenih SRSP-om, uključujući i prikupljanje podataka u svrhu praćenja i procjene Strategije za reformu sektora pravde u BiH. SSPKPEI sistem praćenja napretka u provođenju Strategije za reformu sektora pravde u BiH zasniva se na procjeni dinamike provođenja svakog strateškog programa i strateškog cilja SRSP-a. Kako bi se omogućilo efikasnije praćenje SRSP-a izrađen je Akcioni plan za implementaciju Strategije za reformu sektora pravde u BiH (AP SRPS) čiju implementaciju prate funkcionalne radne grupe. Ovaj rad zasniva se na izradi tromjesečnih i polugodišnjeg izvještaja o napretku na provođenju AP SRSP u BiH, na osnovu dostavljenih izvještaja od strane nadležnih institucija u sektoru pravde u BiH.

Kadrovsko popunjavanje institucija u sektoru pravde u BiH, te izgradnja analitičkih kapaciteta ovih institucija su ključni za cjelokupnu reformu sektora pravde i za uspješno provođenje Strategije za reformu sektora pravde u BiH.

OSTVARENI NAPREDAK U PROVOĐENJU STRATEGIJE

Prema Izvještaju o provođenju Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini i njenog Akcionog plana za 2009. godinu, nakon jedne godine provođenja SRSP-a, od ukupno 118 aktivnosti, koje su trebale započeti i završiti sa implementacijom do kraja 2009. godine, u potpunosti je završeno 34 aktivnosti (28,80%), djelomično su implementirane 42 aktivnosti (35,60%), dok 42 aktivnosti nisu pokrenute u fazu provođenja (35,60%). Iz navedenog, vidljivo je da najveći broj aktivnosti nije u potpunosti realizovan, odnosno da su neke aktivnosti samo djelomično pokrenute i još su uvijek u procesu implementacije. Prema navedenom Izvještaju, jedan od ključnih problema koji se pojavio u procesu provođenja Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini vezan je za proces uključenja planiranih aktivnosti SRSP-a i AP SRSP-a u institucionalne strateške planove, odnosno u programe rada, svih institucija sektora pravde. Naime, određene institucije još uvijek nisu izradile svoje strateške i operativne planove vezane za SRSP i time je proces provođenja i praćenja planiranih aktivnosti otežan. Spomenuti Izvještaj navodi da je uzrok ovog problema nizak nivo predanosti institucija sektora pravde u BiH na provođenju SRSP-a koji proizilazi iz hroničnog nedostatka kapaciteta u najvećem broju institucija, te je u tom smislu neophodna preraspodjela postojećih kapaciteta i efikasnije planiranje i koordinacija ljudskih resursa.

Na posljednjoj Ministarskoj konferenciji, održanoj u decembru 2009. godine, utvrđeno je da su najvećim dijelom izvršeni zadaci koji se odnose na uslove iz Mape puta za uvođenje bezviznog režima. Provedene su i analize potrebnih zakonskih izmjena s ciljem smanjenja zaostalih predmeta, analiza ažurnosti predmeta u tužilaštvima, analiza primjene i efekata instituta uslovnog otpusta, te je pripremljen prijedlog za rješavanje komunalnih predmeta i izvršena je informatizacija sudova i tužilaštava. Takođe, urađena je procjena potreba za izmjenom broja sudija u odnosu na broj predmeta, na osnovu te procjene pripremljen je prijedlog Pravilnika o vremenskim mjerilima za rad sudija. Na snagu su stupile i izmjene Zakona o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera, koje uspostavljaju evropske standarde zatvorskog sistema u BiH. Pored toga, usvojen je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći, koji stvara pravni okvir za uspostavljanje jedinstvene kaznene evidencije za državljane Bosne i Hercegovine osuđene u inostranstvu. Započeta je implementacija određenih mjera na unaprijeđenju procesa alternativnog rješavanja privrednih sporova i u oblasti reforme zemljišne administracije, te su pokrenute aktivnosti na prekategorizaciji zavoda i razvijanju sistema izvršavanja alternativnih kazni.

Unutar oblasti koja se odnosi na civilno društvo većina planiranih aktivnosti je djelomično ispunjena. Prvi zadatak - primjena pozitivnih iskustava pravosudnih institucija u cilju promocije saradnje većeg obima između civilnog društva i pravosuđa – djelomično je sprovedena kroz aktivnosti USAID-ovog Projekta razvoja sektora pravosuđa II. Aktivnost osiguranja stalnih aktivnosti kod ukazivanja na prava svih strana u postupku nije sprovedena, dok su aktivnosti uspostavljanja sistema grantiranja organizacija civilnog društva, čije aktivnosti bi bile u skladu sa strateškim prioritetima ministarstava pravde i pravosudnih institucija, i aktivnost uspostavljanja kapaciteta nezavisnog praćenja zatvorskog sistema u cilju ispunjenja OPCAT konvencije, djelomično sprovedne, takođe, kroz USAID-ov Projekat razvoja sektora pravosuđa II, odnosno podršku OSCE-a. Pored toga, kao dio planiranih mjera da se organizacijama civilnog društva omogući da prate sektor pravde i sudske procese, uspostavljen je i mehanizam za aktivniji angažman, te učestvovanje organizacija civilnog društva i različitih interesnih grupa u procesu praćenja i procjene mjera i aktivnosti SRSP-a. Detaljne informacije o ovom mehanizmu nalaze se u sljedećem poglavlju. Podroban pregled stanja implementacije svih planiranih aktivnosti i mjera nalaze se u Izvještaju o provođenju Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini i njenog Akcionog plana za 2009. godinu.

ULOGA ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA U PRAĆENJU I PROCJENI PROVEDBE STRATEGIJE

Ministarstvo pravde BiH, institucija kojoj je data odgovornost da razvije opsežnu strategiju reforme pravosudnog sektora cijele zemlje, uključilo je nekoliko organizacija civilnog društva u sam proces kreiranja Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini. Samim tim, razumljiva je činjenica da se unutar Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini predviđa uključivanje predstavnika organizacija civilnog društva u reformske procese sektora pravde i, između ostalih aktivnosti, dodjeljuje im ulogu u procesu praćenja i procjene mjera i aktivnosti zadatih u SRSP-u.

Nova uloga dodijeljena organizacijama civilnog društva zahtijeva uspostavljanje mehanizama saradnje između vladinog i nevladinog sektora. U cilju kreiranja takvog mehanizma, Ministarstvo pravde BiH uputilo je nedavno javni poziv organizacijama civilnog društva da iskažu interes i prijave se za sistematsko praćenje i procjenu provedbe mjera utvrđenih u SRSP-u. Na navedeni javni poziv prijavilo se pet nevladinih organizacija s kojima je Ministarstvo pravde BiH potpisalo Memorandum o uspostavljanju mehanizama za praćenje i ocjenu provođenja Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini. U skladu sa odredbama Memoranduma, svaka organizacija će pratiti i fokusirati se na jedan stub u svom izvještavanju, i to:

- Stub 1 – pravosuđe: Asocijacija za demokratske inicijative (ADI);
- Stub 2 – izvršenje kaznenih sankcija: Helsinški komitet za ljudska prava u BiH;
- Stub 3 – pristup pravdi: UG Vaša prava;
- Stub 4 – podrška ekonomskom rastu: Biro za ljudska prava Tuzla;
- Stub 5 – dobro rukovođen i koordiniran sektor: Centri civilnih inicijativa.

Memorandum predviđa da će navedene organizacije sistematski praćenje i procjenu provedbe mjera utvrđenih u SRSP-u vršiti putem redovitih kontakata, prikupljanja informacija i podataka, te kroz aktivno sudjelovanje u radu radnih grupa, te će raditi na izradi izvještaja o praćenju i provedbi SRSP. Navedeni izvještaji će se prezentirati na konferencijama i sastancima institucija sektora pravde u BiH, kao i na redovnim sastancima informiranja donatora u sektoru pravde, te će ih konsultovati Tehnički sekretarijat Ministarstva pravde BiH pri praćenju realizacije predloženih mjera.

Uspostavljeni mehanizam izvještavanja omogućava navedenim organizacijama civilnog društva da, kroz dostavljanje svojih mišljenja, predstave svoje viđenje uticaja i efikasnosti implementacije različitih aktivnosti i mjera SRSP-a. Međutim, iako je potpisan Memorandum sa pet organizacija civilnog društva, ovaj mehanizam nije zatvoren za druge organizacije civilnog društva u BiH. Naime, SRSP obuhvata veliki broj reformskih aktivnosti i mjera na svim nivoima vlasti u BiH. Iako, navedene organizacije civilnog društva prate pojedinačne stubove, sam proces prikupljanja podataka i izvještavanje je obiman posao koji će zahtijevati da ove organizacije uspostave partnerske odnose i saradnju sa velikim brojem organizacija civilnog društva širom BiH. Na taj način, organizacije civilnog društva, koje su potpisale Memorandum, mogu djelovati kao medijatori između velikog broja organizacija civilnog društva - koje bi proces praćenja i izvještavanja vezan za Strategiju za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini vršile indirektno - i institucija sektora pravde u BiH.

Uključivanje organizacija civilnog društva u proces praćenja i procjene provedbe mjera utvrđenih u SRSP-u je važan mehanizam i za organizacije civilnog društva i za institucije sektora pravde u BiH. Za Ministarstvo pravde BiH, kao i za ostale institucije sektora pravde u BiH, ovaj mehanizam je posebno bitan, jer kroz njegovu primjenu:

- Implementaciju SRSP-a vrše u skladu sa evropskim standardima i principima participatorne demokratije;
- Dobivaju pomoć u procjeni implementacije SRSP-a, kao i potporu u provedbi pojedinih mjera i aktivnosti SRSP-a;
- Stvaraju demokratski pritisak na pojedine institucije sektora pravde u BiH koje do sada nisu izvršile zadatke na koje su se obavezale, i;
- Dobivaju podršku od strane javnosti i građana u provođenju reformskih mjera sektora pravde.

Vodeće direktive Evropske unije nalažu, između ostalog, jačanje partnerskih odnosa između vladinog i civilnog sektora u BiH, kao i uspostavljanje njihovog kontinuiranog dijaloga. Proces uključivanja organizacija civilnog društva u proces implementacije SRSP-a je direktno vezan za pomenute direktive i ispunjavanje zahtjeva postavljenih od strane Evropske unije prema BiH kada je u pitanju jačanje civilnog društva.

Kako organizacije civilnog društva, zbog svoje stalne lokalne prisustnosti, često imaju lakši i brži pristup informacijama na terenu od državnih organa, mehanizam praćenja i procjene provedbe mjera utvrđenih u SRSP-u omogućava institucijama sektora pravde u BiH da dobiju uvid u stvarno stanje u lokalnim zajednicama i probleme ciljnih grupa. Posebno, izvještaji od strane organizacija civilnog društva zasnovani na istraživanju i analizi činjeničnog stanja na terenu mogu predstavljati značajan uvid organima vlasti u postojeće stanje implementacije pojedinih mjera SRSP-a. Naime, iako su državni organi usvojili propisane zakone na vrijeme i uspostavili zakonske procedure, problemi se javljaju u njihovoj implementaciji. Izvještaji organizacija civilnog društva zasnovani na analizama stanja mogu značajno ukazivati na postojanje određenih problema u implementaciji koji ranije nisu bili uočeni, i ponuditi prijedlog rješenja ili dovesti do revizije postojećih mjera. Takođe, moguće je da i neke organizacije civilnog društva, ukoliko se pokaže potreba, kroz sopstvene aktivnosti podrže provedbu pojedinih mjera predviđenih Strategijom za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini.

Stalno prisustvo organizacija civilnog društva na sastancima radnih grupa i tijela zaduženih za implementaciju SRSP-a, kao i kontinuirano praćenje njihovog rada, otvara proces provedbe reformskih aktivnosti u sektoru pravde za širu javnost. Naime, uspjesi reforme, kao i ono što nije urađeno, postaje vidljivo široj javnosti. Time organizacije civilnog društva vrše određenu vrstu pozitivnog demokratskog pritiska na predstavnike organa vlasti da se drže zadatih planova i rokova. Ovaj element je posebno bitan uzimajući u obzir da je u dosadašnjoj implementaciji SRSP-a kao najveći problem identificiran nizak nivo predanosti određenih institucija sektora pravde u BiH na provođenju SRSP-a, dok odgovornost za napredak i kašnjenja stoji na svim institucijama ovog sektora. Prisustvo i izvještavanje organizacija civilnog društva može omogućiti stvaranje jasnije slike u javnosti o stanju reformskih procesa u sektoru pravde, kao i pridavanje odgovornosti pojedinačnim institucijama.

Takođe, kroz pojašnjavanje određenih problema vezanih za provedbu SRSP-a, organizacije civilnog društva mogu znatno podići nivo svijesti o različitim pitanjima u sektoru pravde, te približiti reformske aktivnosti običnom građaninu i dati pravu sliku sektora i provedenih mjera. Time će učešće organizacija civilnog društva u navedenom procesu praćenja provedbe i revizije mjera i aktivnosti vezanih za SRSP pozitivno uticati na nivo transparentnosti rada javnih organa i jačati povjerenje građana u institucije sektora pravde i reformske procese. Štoviše, učešće organizacija civilnog društva u praćenju SRSP-a može doprinjeti razvoju kritičke svijesti građana i javnosti prema radu institucija sektora pravde u BiH.

Sve navedene interese vezane za uključivanje organizacija civilnog društva u proces praćenja i procjene provedbe SRSP-a, institucije sektora pravde u BiH dijele sa organizacijama civilnog društva, koje se takođe zalažu za uspostavljanje participatornih praksi rada u institucijama sektora pravde, koje će doprinijeti razvoju nezavisnog, efikasnog i odgovornog pravosuđa u BiH, kao i približavanje BiH Evropskoj uniji. Pored ovih, uspostavljeni mehanizam omogućava organizacijama civilnog društva i da:

- Ostvare direktan uticaj na proces provedbe mjera predviđenih SRSP-om i time utiču na modalitet reformskih aktivnosti sektora pravde u skladu sa potrebama i interesima civilnog društva i građana BiH;
- Se argumentovano obraćaju nadležnim institucijama vezano za probleme sa kojima se susreću u svom radu i koji zahtijevaju intervenciju organa vlasti;
- Grade partnerske odnose sa institucijama u sektoru pravde, kao i drugim organizacijama civilnog društva, u BiH;
- U budućnosti osiguraju finansijska sredstva za svoj rad, i;
- Povećaju i prošire sopstvene programske aktivnosti, kapacitete i znanja iz oblasti pravosuđa.

Naime, veoma bitna činjenica za organizacije civilnog društva jeste da uspostavljeni mehanizam uključivanja organizacija civilnog društva u proces praćenja i procjene provedbe SRSP-a daje priliku organizacijama civilnog društva da, kroz izvještavanje, daju svoja mišljenja i stavove o provedbi aktivnosti i mjera predviđenih u SRSP-u, te da na taj način mogu „kanalisati“ interese civilnog društva i šire javnosti i time osigurati indirektno sudjelovanje i zastupanje glasa onih na koje se mjere i rješenja SRSP-a odnose.

Takođe, kroz izvještaje zasnovane na analizama i konkretnim dobivenim informacijama, organizacije civilnog društva se mogu argumentirano obratiti nadležnim institucijama i tražiti od njih da svoje akcije usmjere prema tačkama koje smatraju bitnim i urgentnim. U tom smislu, organizacije civilnog društva mogu djelovati kao jedan vid korekcije rada državnih organa i doprinijeti razvoju njihovih kapaciteta za bolju provedbu Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini.

Navedeni uticaj ostvaren kroz izvještavanje o mjerama SRSP-a, dovest će i do promjene odnosa između organizacija civilnog društva i državnih institucija u sektoru pravde. Naime, uticaj na proces donošenja odluka realiziran kroz aktivno učešće organizacija civilnog društva u radu državnih institucija, ojačat će saradnju između ova dva sektora. Izgradnja partnerskih odnosa sa organima vlasti jeste važan preduslov za izgradnju društvene uloge i uticaja organizacija civilnog društva, kao i finansijske stabilnosti u periodu smanjenja donatorske pomoći organizacijama civilnog društva. Ovakav vid finansiranja predviđen je i u SRSP-u, unutar oblasti pristup pravdi, kroz aktivnost uspostavljanja sistema grantiranja organizacija civilnog društva čije aktivnosti bi bile u skladu sa strateškim prioritetima ministarstava pravde i pravosudnih institucija.

Takođe, pored stvaranja partnerskih odnosa sa državnim organima, organizacije civilnog društva će imati priliku da se upoznaju i sa radom organizacija iz istog nevladinog sektora koji se bave pitanjima iz oblasti vladavine prava i uspostave međusobnu saradnju. Ovakav vid saradnje, potencijalno umrežavanje organizacija civilnog društva i stvaranje koalicija, može povezati pojedinačne inicijative u nevladinom sektoru i stvoriti kritičnu masu pozitivnog poticaja za implementaciju reformskih aktivnosti u sektoru pravde. Saradnja između organizacija civilnog društva osnažit će i same organizacije institucionalno stvaranjem prostora unutar kojeg mogu učiti jedni od drugih i time razvijati svoje kapacitete.

Uticaj na kvalitet implementacije zadatih reformskih mjera i aktivnosti SRSP-a iziskuje od organizacija civilnog društva da - pored uloge da daju svoj glas, kritikuju i prijedlažu u okviru oblasti njihovog interesa - kroz sopstvenu akciju doprinesu rješavanju nagomilanih problema u sektoru pravde. Naime, učešće u radu državnih institucija služit će organizacijama civilnog društva i kao uvid u problematiku sektora pravde s kojima su ranije bile manje upoznate i time usmjeriti pažnju na pitanja za koja je nevladin sektor do sada bio nezainteresiran. Kroz sopstvene projektne aktivnosti - kao što su pružanje određenih usluga, organiziranje edukacijskih programa, vođenje kampanja javnog zagovaranja, izradu pravnih i socijalnih analiza, promoviranje javnih konsultacija i slično – organizacije civilnog društva mogu značajno doprinijeti rješavanju problema u sektoru pravde. Posebice, organizacije civilnog društva mogu dati doprinos rješavanju urgentnih problema. Jednom, kada identificiraju problem, koji zahtijeva brzu reakciju, organizacije civilnog društva, zbog svoje nezavisnosti, manje administracije i veće mobilnosti, mogu brže

i efikasnije reagirati u odnosu na državne institucije.

U tom smislu, učestalije organizacija civilnog društva u procesu praćenja i procjeni mjera SRSP-a, dovest će do povećanja stručnog znanja i ekspertize organizacija u različitim oblastima sektora pravde. Posebno će veliku korist imati organizacije civilnog društva u razvoju znanja o procesima donošenja zakona, koje kasnije mogu iskoristiti u sopstvenim projektnim aktivnostima. U istom smislu, kako organizacije civilnog društva često imaju stručno osoblje, stečena znanja i sposobnosti se mogu podijeliti i sa zaposlenicima u institucijama sektora pravde. Posebno koristan vid transfera stručnog znanja koje posjeduju organizacije civilnog društva bio bi iz oblasti funkcionalnog korištenja oskudnih finansijskih sredstava. Prema tome, potencijal koji posjeduju organizacije civilnog društva može osnažiti i kvalitet rada organa vlasti.

Uključivanje predstavnika civilnog društva u reformske procese sektora pravde i posebice u proces praćenja i procjene provedbe mjera i aktivnosti SRSP-a proširuje ulogu organizacija civilnog društva. Ta uloga dosada je bila fokusirana na implementaciju sopstvenih projektnih aktivnosti u cilju rješavanja određenih društvenih problema. Mehanizam izvještavanja o implementaciji SRSP-a, koji je uspostavilo Ministarstvo pravde BiH, otvara mogućnost organizacijama civilnog društva da iskoriste svoje savjetodavne i zagovaračke kapacitete, te postanu dio procesa u kojem se kreira i provodi javna politika.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Nova uloga organizacija civilnog društva u oblasti praćenja i procjene provedbe mjera i aktivnosti Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini i praćenja reformskih procesa sektora pravde, zahtijeva razvoj institucionalnih kapaciteta iz oblasti javnog zagovaranja. Naime, kako bi organizacije civilnog društva bile u mogućnosti da zauzmu mjesto u procesu provedbe i kreiranja javnih politika i ostvare svoje ciljeve u oblasti u kojoj žele da postignu određene društvene promjene, one će morati da rade na razvoju postojećih i usvajanju novih organizacionih znanja i vještina, kao što su priprema i pisanje istraživačkih radova, analiza postojećih javnih politika, prijedlozi javne politike (u oblastima gdje nisu izrađene), dizajniranje kampanja javnog zagovaranja i lobiranja itd. Ovi kapaciteti, vještine i znanja su posebno važni za provođenje aktivnosti nezavisnog monitoringa rada organa vlasti, promoviranja odgovornosti izabраних funkcionera i javnih službenika, te realizovanje stvarnog uticaja na javnu politiku. Pored navedenih, bitna su i znanja za pripremu i pisanje komentara zakona i drugih pravnih akata, procedure javnih konsultacija u izradi pravnih propisa, kao i poznavanje zakonodavnih procedura na svim nivoima vlasti.

U tom smislu, organizacije civilnog društva, koje ne posjeduju kapacitete za provedbu navedenih aktivnosti, morat će raditi na razvoju ljudskih resursa kroz formalno i neformalno obrazovanje osoblja samostalno ili učestvujući kao partneri u nekom od programa razvoja kapaciteta organizacija civilnog društva. Podršku razvoju institucionalnih kapaciteta organizacija civilnog društva mogu pružiti druge organizacije civilnog društva, koje već imaju izgrađene tražene kapacitete (transfer znanja). Ovaj proces transfera znanja je posebno moguć kroz uspostavljanje partnerskih odnosa sa nekim od pet organizacija civilnog društva koje su već potpisale spomenuti Memorandum sa Ministarstvom pravde BiH.

Takođe, neophodna znanja organizacije civilnog društva mogu steći i kroz sticanje iskustva u radu sa organima vlasti, posebice kroz učestvovanje u već upostavljenom mehanizmu za praćenje i procjenu provedbe SRSP-a, kao i drugim mehanizmima koji postoje u institucijama vlasti, kao što su javne konsultacije, koje omogućavaju organizacijama civilnog društva i pojedincima da daju svoj glas i mišljenje o zakonima u procesu usvajanja.

Pored navedenih, jedna od osnovnih preporuka svakoj pojedinačnoj organizaciji civilnog društva jeste da prepozna svoj interes i ulogu u procesu praćenja i procjene provedbe mjera i aktivnosti SRSP-a. Ulogu i interes organizacija civilnog društva bit će lako formulisati ukoliko se upoznaju sa zadatim mjerama i planiranim aktivnostima SRSP-a. Na osnovu ovog interesa organizacije će biti u mogućnosti da formuliraju vlastite ciljeve, stavove, mehanizme i aktivnosti djelovanja pomoću kojih će moći ostvariti dugotrajan i kontinuiran uticaj na organe vlasti i politiku.

LITERATURA

Centar civilnih inicijativa. „Politička analiza: Uloga civilnog društva u reformi ustava u BiH.“ Centar civilnih inicijativa. Dostupna na www.vpi.ba/bos/politicka_analiza.html, Sarajevo, juli 2009.

Evropska Unija. „Treaty of Lisbon.“ EUR-Lex Web stranica. Dostupan na <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>, 2007.

Fox, Jonathan. „Vertically Integrated Policy Monitoring: A Tool for Civil Society Policy Advocacy.“ UC Santa Cruz: Center for Global, International and Regional Studies. Dostupno na www.escholarship.org/uc/item/07s6x64j, UC Santa Cruz, 2001.

Global Rights. „Vodič za zakonodavno zagovaranje.“ Global Rights. Dostupan na www.globalrights.org/site/DocServer/LARG_Bosnian8.pdf?docID=3565, Sarajevo, 2005.

ICVA. „Priručnik za praćenje implementacije razvojnih politika u BiH.“ Dostupan na www.icva-bh.org/.../Indikatori%20zasnovani%20na%20ljudskim%20pravima.doc, Sarajevo, 2004.

Klisura, Slavko. „Priručnik: Učešće građana u procesu odlučivanja u lokalnoj zajednici.“ Centar za promociju civilnog društva. Dostupan na www.civilnodrustvo.ba/files/docs/biblioteka/publikacije/PRIRU%C4%8CNIK_CPCD.pdf, Višegrad, 2008.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. „Akcioni plan Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini.“ Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. Dostupan na www.mpr.gov.ba/bs/str.asp?id=8, Sarajevo, decembar 2008.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. „Izveštaj o provođenju Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini i njenog akcionog plana za 2009. godinu.“ Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. Dostupan na <http://www.mpr.gov.ba/bs/str.asp?id=8>, Sarajevo, januar 2010.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. „Javni poziv organizacijama civilnog društva da iskažu interes i prijave se za sustavno praćenje i procjenu provedbe mjera utvrđenih u Strategiji za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini.“ Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. Dostupan na www.mpr.gov.ba/bs/str.asp?id=8, Sarajevo, decembar 2009.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. „Komunikacijska strategija za provođenje Akcionog plana Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini.“ Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. Dostupna na <http://www.mpr.gov.ba/bs/str.asp?id=8>, Sarajevo, septembar 2009.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. „Strategija za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini.“ Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. Dostupna na www.mpr.gov.ba/bs/str.asp?id=8, Sarajevo, juni 2008.

Vijeće Evrope. „Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process.“ Vijeće Evrope. Dostupno na www.coe.int/t/ngo/Source/Code_good_practice_en.pdf, oktobar 2009.